

НОВАТА УЛОГА НА ЈАВНИОТ ОБВИНИТЕЛ ВО ПРЕДИСТРАЖНАТА ПОСТАПКА

1.02 Прегледна научна статија

УДК: 347.963:343.102(497.7)

Апстракт

Целта на претходната постапка е да се соберат докази во насока добиените сознанија, дека некое лице сторило казнено дело да може да се доведат до степен, јавниот обвинител да одлучи дали истиот ќе биде изведен пред суд или постапката против него ќе биде запрена. До оваа одлука надлежниот орган за кривично гонење - Јавниот обвинител доаѓаат постепено спроведувајќи претходна постапка преку неколку етапи.

Клучни зборови: предистражна постапка, јавен обвинител, докази, службена должност.

Вовед

Целта на претходната постапка е да се соберат докази во насока добиените сознанија, дека некое лице сторило казнено дело да може да се доведат до степен, јавниот обвинител да одлучи дали истиот ќе биде изведен пред суд или постапката против него ќе биде запрена.

До оваа одлука надлежниот орган за кривично гонење - Јавниот обвинител доаѓаат постепено спроведувајќи претходна постапка преку неколку етапи. Првата етапа ја претставуваат полициските извиди, кои ги покренуваат полициските власти на сопствена иницијатива доколку постои основи на сомневање дека е сторено казнено дело за кое се гони по службена должност, или на барање на јавниот обвинител.

Предистражната постапка е прва, најрана фаза на претходната постапка во која основите на сомневање, дека е сторено кривично дело, би требало да се доведат до степен на основано сомневање.

Таа претставува еден вид воведен дел и насока на понатамошната истражна постапка, а нејзиното спроведување е од суштествено значење за понатамошното водење на целокупната казнена постапка и основот за покренувањето на обвинението.

Предистражната постапка опфаќа низа дејствија на органите на откривање и на јавното обвинителство кога постојат основи на сомнение за сторено кривично дело кое се гони по службена должност. Основна цел е обезбедување на релевантни докази за откривање на сторителите, предметот и средствата на извршување на кривичното дело.

Во оваа фаза се обезбедуваат траги и докази во насока на основи на сомневање дали е сторено кривично дело и кој е неговиот сторител. Иако се работи за дел од постапката која не е детално формално-правно регулиран, или повеќе е во сверата на полициското право, поради што во голем дел таа се одвива според правилата на криминалистиката, ова е најзначајна фаза за понатамошно успешно водење на кривичната постапка.

Истражната постапка претставува втор стадиум од претходната постапка, со која раководи и ја спроведува јавниот обвинител. Од друга страна, ако се земе во вид дека предистражната постапка е составена од два дела/фази полициски извиди и претходно прибирање известувања од страна на јавниот обвинител, во суштина истражната постапка е само надоврзување и продолжување на ова претходно постапување на јавниот обвинител или трета фаза од претходната постапка. Разбирливо доколку тој оцени дека почетните основи на сомневање дека е сторено кривично дело прераснат во основано сомневање дека определено (конкретно) лице сторило кривично дело.

Ваквата реформа на претходната постапка е заснована врз уверување ,дека не е потребно за овие сомневања да се вклучува судот како истражувач. Со тоа се губи и на време и би се влијаело на неговата непристрасната положба , кој според новиот концепт на кривичната постапка , ја има само функцијата на независен орган, чија основна функција е пресудување .

За разлика од поранешниот ЗКП каде предистражната и истражната постапка суштински се разликуваат и тоа како според нивниот носител, така и според карактерот на дејствијата кои се преземаат во секоја од нив, со новиот

ЗКП всушност целата претходна постапка претставува една целина, без оглед на тоа што истата и понатаму е поделена на две фази - на предистражна и истражна постапка.

ПРЕДИСТРАЖНА ПОСТАПКА

Досегашната практика покажа недостатоци на кривичната постапка во насока на нејзино долго траење, поради префрлање на конкретен кривично-правен предмет од еден на друг процесен субјект при што се повторуваат едни исти дејствија.

Полицијата по пријава или по сопствени сознанија, превземаше мерки и активности во насока на обезбедување на потребните траги и откривање на сторителот на конкретното кривично дело, односно спроведуваше сопствено истражување. Доколку оценеше дека има основи на сомневање дека е сторено кривично дело и кој е неговиот сторител полицијата поднесуваше кривична пријава до јавниот обвинител. Јавниот обвинител честопати, предметот го враќаше до полицијата заради собирање на дополнителни податоци кои му се потребни за да одлучи дали ќе ја продолжи кривичната постапка или пријавата ќе ја отфрли. Полицијата секогаш благовремено не постапуваше по овие барања од страна на јавниот обвинител, што предизвикуваше долго траење на оваа фаза на постапката.

Воспоставувањето на една граница помеѓу полициските извиди и истражната постапка има функција да го означи моментот во постапката кога јавниот обвинител мора поактивно да се вклучи во истрагата, а тоа е моментот кога таа ќе се фокусира врз определено лице.

Според новиот ЗКП, предистражната постапка се води со цел на јавниот обвинител да му се обезбеди материјал за да оцени дали основите на сомневање како првични сознанија преминале во основано сомневање, како повисок степен на сомневање, засновано врз прибавените докази кои упатуваат на злучокот дека определено лице сторило кривично дело. Врз основа на нив јавниот обвинител може да донесе наредба за спроведување на истражна постапка против истото лице.

- Информирање на јавниот обвинител

На јавниот обвинител му е дадена раководна улога во текот на предистражната постапка. За да може истиот активно да се вклучи во соодветниот кривично правен настан, мора да биде известен за истиот.

Од наведените причини, пропишана е обврска на полицијата, за сите доставени до нив кривични пријави или добиени сознанија за кривични дела за кој гонењето се презема по службен должност, без одлагање (веднаш) да го известат по писмен пат јавниот обвинител.

Кога се работи за кривично дело за кое е пропишана казна затвор од најмалку 4 години или постојат причини за итност (ги цени полицијата), известувањето се дава веднаш усмено, на кое мора да следи и писмено известување.

Оваа законска обврска, погрешно беше протолкувана во практиката, во смисла, дека за секоја пријава и информација, без направени било какви првични проверки, од страна на полицијата, веднаш, со оглед на законската обврска (без одлагање), да се известува јавниот обвинител.

Од друга страна, со оглед на фактот дека јавниот обвинител раководи со предистражната постапка, оваа законска обврска би можела да се толкува во насока, полицијата по направеното известување, да чека од обвинителот, наредби и инструкции, што понатаму треба да прави.

Известувањето треба да е без одлагање, но за определни пријави, кој не се базираат на никакви индикации и факти, или се работи за полесен вид на криминалитет, несомнено полицијата дека треба да направи првични проверки и да собере основни информации во прилог на основите на сомневање, а потоа да го известат јавниот обвинител.

Но, ако се работи за сериозни облици на криминалитет или настани кој побудуваат посебен интерес кај јавноста, известувањето би требало веднаш да следи до јавниот обвинител.

Интенцијата на пропишувањето на ваквата обврска за полицијата, беше во насока на елиминирање на било какви можности за одолговлекување на постапката пред полиција. Особено кога се работи за одредени кривично- правни настани, за сериозни облици на криминалитет или во кој би можело да бидат инволвирани вработени во полицијата или други лица кој завземаат определени високи службени или општествени позиции.

За да не дојде до вакви погрешни толкувања на законската обврска, за која зборувавме предходно, во член 283 од ЗКП, посебно е нагласено дека, правосудната полиција продолжува со извидите и тогаш кога нема посебни наредби и насоки од јавниот обвинител.

Ова значи, дека полицијата не мора да чека посебни наредби од јавниот обвинител туку треба да ѝ превземе своите законски овластувања во насока на откривање на сторителот и делото, обезбедување на траги и предмети кои можат да послужат како доказ, како и да ги собере сите информации кои би можеле да бидат од корист за водење на постапката.

Во практиката овие известувања се евидентираат во посебен Уписник кој се води во основните обвинителства КДН - Книга на дневни настани. Во истиот постојат рубрики за примено известување и врска дали по истото е поднесена кривична пријава против познат (КО) или непознат сторител (КОН). На ваков начин, јавниот обвинител не само што има можност да ја остварува својата раководна функција во предистражната постапка, преку издавање наредби и инструкции, тој остварува увид во ефикасното постапување на полицијата.

Ако по сите оние евидентирани известувања во Јавното обвинителство, дополнително полицијата нема доставено кривична пријава, јавниот обвинител може да побара писмено(може и усмено) известување од полицијата зошто сеуште не е постапено, односно зошто од направените проверки по поднесената кривична пријава, нема соодветен изход. На ваков начин, фактички се рализира пропишаната раководна улога на јавниот обвинител во предистражната постапка.

- Претходно прибирање на известување

По добиената кривична пријава и прилозите кон неа, честопати јавниот обвинител секогаш не може да одлучи по истата.

Поради ова, Јавниот обвинител може да бара дополнителни докази информации, известувања и податоци. Ова, јавниот обвинител може да го стори самиот, лично или преку вработените во истражните центри во јавното обвинителство, полицијата или други надлежни органи за откривање на кривични дела.

Според досегашното решение, јавниот обвинител до надлежните орган пишување барање са собирање на потребни известувањ (чл 152 и поранешниот ЗКП).

Во практиката, бараните податоци и известувања, не секогаш навремено му се доставуваа на Јавниот обвинител, со што се одолговлекуваше донесувањето на одлуката на Јавниот обвинител по кривичната пријава.

Но, со новото законско решение (чл. 275 од ЗКП) пропишан е рок за донесување на одлука на јавниот обвинител по кривичната пријава.

Од овие причини на сите овие органи од кој јавниот обвинител бара вакви известувања, должни се во рок од 30 дена да постапат, не по барањата на јавниот обвинител, туку сега по издадената наредба од страна на јавниот обвинител.

Во наредбата јавниот обвинител може поблиску да ги определи дејствијата кој треба да се преземат. Исто така, тој може да побара од овие органи да присуствува при превземањето на овие дејствија.

Овој рок, во исклучителни случаи за тешки облици на криминалитет, организирани облици на криминал или кривични дела сторени од повеќе лица, по барање на правосудната полиција (секако и другите органи до кој се издадени вакви наредби), може да биде продолжен за уште 30 дена .

Јавниот обвинител може самиот да собира известувања потребни за одлучување по кривичната пријава. Притоа, тој може да го повика подносителот на пријавата, како и други лица чиј сознанија смета дека може да придонесат за оценка на веродостојноста на наводите во пријавата. Исто така, јавниот обвинител, може да повикува сведоци при што е должен да ги извести за својството во кое ги повикува. Кога јавниот обвинител повикува сведоци, должен е да ги применува одредбите за сослушување на сведок од чл. 212 до 232 од ЗКП.

Меѓутоа, по однос на користењето на овие записниците за сослушувањето на сведоци од страна на јавниот обвинител, на главна расправа, треба да се имат во вид одредбата од чл. 388 ст 1 Од ЗКП, дека сведокот треба лично да се испита на главната расправа и дека испитувањето не може да се замени со читање на записник од него претходно дадената изјава.

Ваквите изјави единствено на главна расправа при непосреден распит на сведоците, може да се користат при вкрстено испитување или при побивање на изнесените наводи, поради оценка на веродостојноста на исказите дадени на главна расправа.

Оправдано, може да се постави и прашањето, што ако овој сведок, пред јавниот обвинител дал една изјава , а истата ја изменил на главната расправа.

Направени се измени на законското битие на кривичното дело Давање на лажен исказ од чл. 367 од КЗ.Со нив казново е давањето на лажен исказ на сведок даден во кривичната постапка. Согласно пак чл 19 од ЗКП, кривичната постапка започнува со издавање на наредба за спроведување на истражна постапка или со преземено истражно дејствие пред издавање на ваква наредба. Ова значи, дека во новото битие на

ова кривично дело, се казниви лажните искази на сведокот дадени пред јавен обвинител не само во истражна, туку и во предистражна постапка.

Единствено ако неговиот исказ е даден на доказно рочиште, според условите и одредбите од чл. 312 до 319 од ЗКП., тој може со одлука на судот да се изведе со читање на главната расправа.

Одредбите за сослушување на сведок, кој се применуваат и во оваа постапка, пропишуваат согласно чл 225 од ЗКП, можност за визуелно тонско снимање, кој би можеле. и во овој дел од постапката да се применат. Оваа овластување во практиката Јавниот обвинител го применува, во случаи каде изјавата на сведокот е од особена важност за докажување на предметното дело, во случаи на тешки облици на криминалитет, или ако постои реална опасност, за влијаниа и закани врз ваквите сведоци за што веќе би дошле во примена и одредбите од чл 226 до 232, за заштитени сведоци.

Во практиката најчесто се снимат изјави на сведоци за кривични дела од областа на организиран криминалитет или во случај кога изјавата на сведоците - вербалните докази, се единствени докази со кои што располага јавниот обвинител.

Јавниот обвинител може да го повика и осомничениот, при што е должен да ги примени одредбите за исказ на осомничен од чл. 205 до 211. Посебно би сакале да истакниме, дека и во оваа фаза од постапката, јавниот обвинител може да ја снима изјавата од испитувањето на осомничениот, за што се применуваат одредбите од чл. 207 од ЗКП.

По однос на користењето на овој исказ на главната расправа, важат одредбите од чл. 391 ст. 3 од ЗКП. Доколку обвинетиот не даде исказ или даде поинаков исказ за одделни факти и околности, јавниот обвинител може да побара да се прочита или репродуцира исказот на обвинетиот даден претходно во постапка согласно чл 207 од ЗКП.

За сите прибавени известувања јавниот обвинител составува записници. По однос на записниците за испитување на сведоци и осомничени, тие треба да бидат во форма и да ги содржат сите поуки кои треба да се применуваат согласно одредбите за исказ на обвинет и распит на сведок. Во спротивно, тие не можат да се користат како доказ, под со закон пропишани услови, ниту да бидат предочувани во текот на постапката.

Повиканите лица од страна на јавниот обвинител по негово барање, може со одлука на суд присилно да се доведат. Со оглед на фазата од постапката, иако изрочно

не е нагласено, донесувањето на ваквата одлука е во надлежност на судијата за претходна постапка.

Присилно може да се доведат само лицата, кои уредно се поканети, а не се јавиле на поканата или очигледно одбегнуваат да ја примат поканата, а нивното присуство според јавниот обвинител е неопходно за разјаснување на околностите. Присилното доведување на овие лица возможно, само ако се работи за кривично дело за кое е пропишана казна затвор повеќе од 5 години.

Последниот услов во практика предизвика дилеми. Според законската формулација, ваквата одредба не би можела да се примени за другите кривични дела. Сметаме, дека во иднина ваквото законско решени би требало да претрпи измени и ваквото законско решени да може да се однесува за сите кривични дела. Кога определено лице е во притвор, јавниот обвинител или ако тоа и го довери тој, полицијата може да собира известувања од ова лице само со одобрение од судот. Ова би значело дека во зависност во која фаза е постапката (дали се работи за истрага или главен претрес) ваквата одлука ја донесува судијата за претходна постапка или судскиот совет.

Јавниот обвинител во предистражна постапка, може да бара привремено одземање на предмети, пари, хартии од вредност, предмети и документи кои можат да послужат како доказ, даночна и инспекциска контрола, потрага по имот стекнат со извршување на кривично дело или известувања во врска со невообичаени или сомнителни трансакции или остварени контакти во комуникацискиот сообраќај.

Ваквите податоци јавниот обвинител може да ги бара од државните органи, единиците на локалната самоуправа, организации, правни и физички лица. Од сите овие субјекти јавниот обвинител може да бара податоци, известувања, документи, предмети, банкарски сметки и други списи кој му се потребни. Податоци потребни за постапката јавниот обвинител може да бара и од други правни лица и граѓани, ако смета дека истите располагаат со вакви податоци. Како и субјектите од чл 284 од ЗКП и наведени субјекти во овој член, во практиката секогаш благовремено не одговараат на барањата на јавниот обвинител.

Честопати од страна на даночните и другите инспекциски органи се добива одговор, дека тие работат по однапред утврден план, па не можат своите инспекциски активности да ги пренасочат по барање на јавниот обвинител на други субјекти. Од

овие причини, со новото законско решение, пропишан е максимален рок од 30 дена, во кој сите овие субјекти се должни на јавниот обвинител да му ги достават бараните податоци, известувања, документи банкарски сметки или списи.

Доколку овие субјекти не ги достават бараните податоци во овој рок, јавниот обвинител може да побара судот, да им изрече парична казна во висина од денарска противвредност од 2500 до 5000 евра, на одговрното лице, односно службеното лице во овие органи.

Доколку овие органи не му ги достават бараните податоци, јавниот обвинител може и самиот да ги обезбеди овие податоци, или да изврши увид во бараните податоци, документи, банкарски сметки. Во ваков случај ги известува одговорните и службените лица, дека вработените во органите со кој тие раководат не му ги доставиле бараните податоци и тој сам ги превзел дејствијата. Во ваков случај, тој може да побара против овие лица, да се превземат соодветни дисциплински мерки (соодветни мерки определени со закон).

Во практиката кога се бараа определени податоци од банките, тие постојано се повикуваат на банкарска тајна. Сега изрично е пропишано дека увидот во банкарските сметки од страна на јавниот обвинител и другите органи, кој ова го чинат по негово барање, не претставува повреда на банкарска тајна.

Доколку јавниот обвинител бара од операторите на јавни комуникации, податоци за остварени контакти во комуникацискиот сообраќај, тие се должни да му ги достават.

Ова овластување на јавниот обвинител во практичното постапување предизвика различни правни толкувања.

Ако го анализираме ова овластување на јавниот обвинител „остварени контакти во комуникацискиот сообраќај“ и одредбата од чл 252 за посебни истражни мерки под точка б, каде е наведено „увид во остварени телефонски и други електронски комуникации“, очигледно се работи за иста ситуација.

Од овие причини, се постави прашањето дали во ваков случај јавните обвинители треба да поднесат барање согласно чл. 287 ст. 8 до операторите за јавни комуникациски мрежи? или пак треба да издадат наредба за определување на посебна истражна мерка од чл. 252 ст. 1 т. 6 од ЗКП, согласно чл. 256 од ЗКП?

- *Одлучување по кривичната пријава*

Членот 39 ст. 3 од Законот за јавно обвинителство, го обврзува јавниот обвинител во рок не подолг од 30 дена, од денот на приемот на кривичната пријава, да превземе дејствие за кое е овластен според закон. Ова значи, дека тој мора во овој рок, да преземе активности во насока на решавање на пријавата (да поднесе барање за собирање потребни известувања, до правни лица, инспекциски органи МВР или самиот да собере докази или информации и сл.) или да донесе некоја од можните одлуки по кривична пријава.

Со оглед на фактот дека со новото законско решение, нагласена е раководната улога на јавниот обвинител во текот на предистражната постапка, имајќи во вид дека новата постапка е странечка, сега јавниот обвинител има законска обврска (чл.275 ст. 1 од ЗКП) во рок од 3 месеци од приемот на кривичната пријава да одлучи по истата.

Одлуки на Јавниот обвинител по кривичната пријава се: решение за отфрлање, донесување наредба за спроведување истражна постапка, обвинителен предлог или предлог за издавање казнен налог во скратена постапка за кривични дела за кој е пропишана парична казна или затвор до 5 години (чл 468 од ЗКП).

Во насока на пропишување на процесни мерки, за поголема ефикасност на новата кривична постапка, пропишана е обврска за јавниот обвинител, ако во рок од 3 месеци, не одлучи по кривичната пријава, да го извести подносителот и повисокиот јавен обвинител. Пропишана е посебна обврска во известувањето до повисокиот јавен обвинител да се наведат и причините за ова.

Во практиката подрачните основни јавни обвинителства на Вишото јавно обвинителство во Штип редовно доставуваат вакви известувања. Вишиот јавен обвинител најмалку двапати годишно ја проверува евиденцијата и писмено интервенира до пониските обвинители, доколку ажурно не постапуваат при решавањето на кривичните пријави.

Со ваквото решение се создава процесна обврска за ажурирање на постапувањето на јавниот обвинител по кривичните пријави. Обврската за наведување на причините за недонесувањето на одлуката, до повисокиот јавен обвинител, произлегува од принципот на хиерархија, затоа што повисокиот обвинител ја контролира и оценува работата на пониските обвинители.

Ако во предистражната постапка, од доставеното во прилог на пријавата и направените дополнителни проверки од негова страна или преку други органи, нема основано сомнение, за сторено кривично дело за кое се гони по службена должност,

сосема разбирливо, поради тоа што тој не може да спроведе истрага, ќе ја отфрли кривичната пријава.

Законските основи поради кој јавниот обвинител може да ја отфрли кривичната пријава се материјално -правни и процесно- правни.

Пријавеното дело не е кривично дело за кое се гони по службена должност е материјално- правен основ за отфрлање на кривичната пријава. Ваквиот основ би постоел кога во пријавеното дејствие, недостасува некој од законските обележја на предметното дело, но и во случај кога пријавеното дело постои, но за истото се гони по приватна тужба. Исто така, за кривични дела за кој е пропишана парична казна или затвор до 3 години, кога се исполнети сите законски услови и се работи за дело од мало значаење, согласно чп 8 од КЗ, пријавата може да биде отфрлена, по овој законски основ.

Другите законски основи: ако настапила застареност или делото е опфатено со амнестија или помилување, ако постојат други околности кој го исклучуваат гонењето (смрт на осомничениот, потребно е одобрени за гонење, или пријавеното лице ужива имунитет) се процесно-правни причини.

Ако не постои основано сомневање дека пријавениот го сторил кривичното дело е нова околност за разлика од поранешната ако не постојат основи на сомневање, дека пријавениот го сторил делото.

Едно од позначајните новини кој се пропишани во оваа фаза од постапката е напуштање на институтот на супсидирана тужба.

Главен аргумент на постоењето на овој институт, беше контрола на решенијата на јавниот обвинител за отфрлање на кривичните пријави. Во ваков случај оштетениот можеше до судот да поднесе предлог за продолжување на кривичното гонење - супсидиерна тужба.

Според новиот концепт на законот, јавниот обвинител е субјектот кој ја води истражната постапка и одлучува за нејзино поведување. Пропишани се забрани постапки за донесување на пресуда врз основа на спогодба на јавниот обвинител и осомничениот во истражната постапка, постапка за издавање на казнен налог. Очигледно неспојиво е друг субјект(освен јавниот обвинител)т да ја спроведува истражната постапка или да му издаде наредба на јавниот обвинител, кој веќе ја отфрлил кривичната пријава, да спроведе истражна постапка.

Сосема незначителниот број, на успешни супсидиерни тужби пред судовите, исто така беше еден од главните причини за напуштање на овој институт. Од друга

страна, оштетените користејќи го ова право, во многу случаи и тенденциозно, непотребно ги оптоваруваа судовите со предмети, преку поднесување на вакви супсидиерни тужби.

Контролата на решенијата за отфрлање на кривичната пријава, сега се остварува во рамките на самото јавно обвинителство, како државен орган кој функционира според принципот на хиерархија.

Доколку јавниот обвинител донесе решение за отфрлање на кривичната пријава, примерок од истото му доставува на оштетениот, со поука дека може во рок од 8(осум) дена, да поднесе жалба до непосредно повисокиот јавен обвинител.

Со ваквото законско решение, се задоволуваат меѓународните стандарди, за правото на жалба против сите првостепени одлуки на државните органи. Од друга страна, во практиката, кога повисокиот јавен обвинител остварувајќи го своето право на надзор врз работата на пониските јавни обвинителства, ќе констатираше неправилно донесено решение за отфрлање на кривичната пријава, тој немаше никаква процесно-правна можност да ја отстрани оваа неправилност (незаконитост).

Сега преку овој институт, ваквата незаконитост повисокиот обвинител по изјавена жалба од оштетениот, би можел да ја отстранува.

Освен на оштетениот на кого му се доставува примерок од решението, со наведената поука, подносителот на пријавата се известува за причините за отфрлањето.

Во практиката, од рационални причини бидејќи причините за отфрлањето се наведени во образложението на решението, јавните обвинители еден примерок од решението доставуваат и на пријавителите.

Меѓутоа, во примерокот од решението кој се доставува до подносителот, не би требало да се содржи и поука, затоа што тоа создава погрешно толкување од некој подносител и почнаа и тиа да поднесуваат жалби против решенијат за отфрлање, иако такво право немаат.

Исто така вакви погрешни толкувања, произлегоа и од непрецизните поуки нотирани во решенијата.

Така во правните поуки на некој решенија донесени од основните обвинители, наместо изрично да се нагласи “ дека против ова решение оштетениот има право на жалба во рок од 8 дена погрешно е наведено дека против ова решение е дозволена жалба во рок од 8 дена “.Така подносителите на кривичните пријави, раководејќи се од ваквата погрешна правна поука, поднесуваа жалби на решенијата за отфрлање на кривичната пријава.

Жалби понекогаш поднесуваат и подносителите на кривичните пријави или други лица (неовластени) или истите се поднесени по истекот на законскиот рок од 8(осум) дена од денот на приемот на решението(ненавремени).

Доколку вакви жалби се поднесени од страна на неовластени лица или истите се ненавремени, повисокиот обвинител(кој е надлежен да одлучува по жалбиите, а тоа е Вишиот јавен обвинител), го известува подносителот, не со формална одлука (решение)туку со известување. Истото во практиката секогаш е во писмена форма и во него се наведени причините. Во случаите кога подносителот не е оштетен, се цитираат законските одредби од чл.21 т.5 од овој закон(оштетен е лице чие лично или имотно право е повредено или загрозено со кривичното дело).

Во практиката имаше случаи Царинската управа, да поднесува жалби на донесените решенија за отфрлање на кривичните пријави понесени од нивна страна. Најголемиот број на поднесени пријави од овој орган се за кривични дела со кои се одбегнува плаќањето на царини или други давачки спрема државата. Кај сите овие кривични дела, својство на оштетен (во смисла на чл 21 т.5 од овој закон) има државата. Од овие причини, Јавното правобранителство како надлежен орган кој ги штити имотните интереси на државата, го има овластувањето да поднесува жалби на овие решенија за отфрлање на кривичните пријави.

Начелен концепт на новиот ЗКП е ефективна казнена постапка.Од овие причини пропишана е законска обврска , повисокиот јавен обвинител во рок од 30 дена да одлучи по жалбата на оштетениот.

Повисокиот обвинител, постапувајќи по поднесените жалби од оштетените може да донесат два вида на одлуки.

Доколку оцени дека жалбата на оштетниот е неоснована, тој со решение го потврдува решението за отфрлање на кривичната пријава , донесена од страна на основното обвинителство. Во практиката во изреката на овие решенија, прво се наведува дека жалбата на оштетниот се одбива, како неоснована, а во друга алинеа дека решението на основниот обвинител, (со назначување на неговиот административен, број и датум) се потврдува.

Повисокиот обвинител со решение може да ја уважи жалбата на оштетениот и да го задолжи понискиот обвинител постапката да ја продолжи. Исто така, во изреката на ова решение најпрво се нотира дека жалбата на оштетниот се уважува. Потоа во другата алинеа, се назначува дека постапката по предметот (наведување на административниот број на решението на основното обвинителство и датум) да

продолжи. Останува отворено прашањето, што со нападнатото решение. Во некој решенија на вишите јавни обвинителства, се нотира, дека решението на основното обвинителство(се назначува бројот), се укинува. Иако ова во суштина не произлегува од законскиот, текст, сметаме дека е добро, да се назначи кога се донесува ваква одлука (постапката да продолжи), да стои, дека нападнатото решение се укинува.

Во образложението на овие решенија, повисокиот обвинител би требало да даде упатства во која насока би продолжила постапката. Истите би биле во насока на собирање на дополнителни известувања, докази или проверки.

Во практиката најголемиот број на донесени решенија од повисокиот обвинител, доколку жалбата на оштетниот е уважена се во оваа насока. Или пак, ако оцени дека од прибраните докази постои основано сомнение, дека е сторено кривично дело, да наведе дека за истото треба да се спроведе истражна постапка (ако таква може да се спроведе за тоа кривично дело). Доколку пак, се работи за кривични дела за кое е пропишано водење на скратена постапка би можело да се задолжи основниот обвинител да поднесе обвинителен предлог или предлог за издавање казнен налог. Ваков вид на решенија во досегашната практика повисокиот обвинител нема донесено.

Од практиката

Имајќи во вид , дека постојат различните правни мислења по однос на укинување на институтот супсидиерна тужба, на крајот од текстот би сакале да го презентираме и кратко анализираме, практичното искуство од новововедениот институт - Жалба на решението за отфрлање на кривичната пријава од страна на оштетениот до повисокиот обвинител.

Статистичките податоци ќе бидат анализирани , само за постапувањето на Вишото јавно обвинителство во Штип.

година	вк. при.	реш. за отф	изј. жал.од ошт.	уваж.	одб.	ненав.	недозв.
2014	6660 л.	2492 41,5%	1067	75	1449	69	14
2015	3990 л.	1242	464	57	375	6	24

		34,3%					
2016	3073 л.	1082 31,3%	325	49	256	5	15

Пред да започне со анализата на статистичките податоци, би сакале да напоменеме , дека во 2014 год, од вкупно пријавени 6600 лица, 2871 лице се пријавени од страна на Фондот за здравствено осигурување на РМакедонија. Од нив за 2871 лице, беше донесено решение за отфрлање на кривичната пријава. Во наредната година овие кривични дела беа амнестирани.

Во 2014 год од донесените решенија за отфрлање на кривичните пријави против 2492 лица, оштетените изјавиле жалби против 1067 лица, или биле обжалени 42, 8 % од решенијата. Во 2015 од донесените решенија против 1242 лица, жалби биле изјавени против 464 или 37, 3%, а во 2016 год од донесените решенија за отфрлање на кривичните пријави против 1082 лица биле обжалени 325 или 30%.

Од донесените одлуки на Вишто јавно обвинителство, произлегува дека во 2014 год, од вкупно обжалените, жалбата била уважена во кривичните пријави против 75 лица или 7%.

Во 2015 година од изјавените жалби против 464 лица , истите биле уважени за 57 лица или 12, 2%, а во 2016 од изјавените жалби од оштетените против 325 лица , истите биле уважени за 49 или 15%.

Анализирајќи ги одлуките на повисокото обвинителство по уважените жалби изјавени од страна на оштетените, против решенија за отфрлање на кривичните пријави, произлегува констатацијата, дека овој број воопшто , не е незначителен.

Резиме:

Со своите одлуки повисоките обвинителства , на ваков начи оцениле дека решенијата за отфрлање на кривичните пријави , првично донесени од страна на подрачните основни обвинителства, биле преуранети или погрешни.

На ваков начин се влијаело во отстранувањето на направените пропусти од страна на основните обвинителства, по однос на од нивна страна донесените одлуки за отфрлање на кривичните пријави. Ако се спореди бројот од минатите години (според поранешниот ЗКП)на уважени супсидиерни тужби од страна на судот(според ориентациона оценка можеби под 1% од поднесените супсидиени тужби) , со бројот на уважените жалби на оштетените на решенијата за отфрлање на кривичните пријави од страна на повисокото обвинителство , може да заклучиме :

-со новововедениот институт -жалба на оштетениот на решението за отфрлање на кривичните пријави до повисокиот обвинител, во однос на уважените супсидиерни тужби од судот, постигната е поголема контрола на законитоста на донесените решенија за отфрлање на кривичните пријави.

Сепак и понатаму постојат правни мислења, дека судот како независен орган би остварувал поефикасна и подобра контрола на законитоста на работата на јавните обвинителства , по однос на од нивна страна донесените решенија за отфрлање на кривичната пријава.

Dr. Todor Vitlarov, Senior Public Prosecutor - Stip

**THE NEW ROLE OF THE PUBLIC PROSECUTOR IN THE PRE-TRIAL
PROCEDURE**

1.02 Review Article

UDK: 347.963:343.102(497.7)

Abstract

The purpose of the pre-trial procedure is to collect evidence in the direction of the information obtained, that a person has committed a criminal act so that it can be brought to a degree, the public prosecutor decides whether it will be brought before a court or the procedure against him will be stopped. To this decision, the competent prosecuting authority - the Public Prosecutor come gradually by carrying out a preliminary proceeding through several stages.

Key words: pre- investigative step, evidence, public prosecutor, official duty.